

الدَّرْس الحادي عشر

الحروف المشبَّهة بالفعل

این جملات را با یکدیگر مقایسه کنید.

الرَّبِيعُ جَمِيلٌ.

كان الرَّبِيعُ جَمِيلاً.

إِنَّ الرَّبِيعَ جَمِيلٌ.

جمله اول چه نوع جمله ای است؟

جمله دوم و سوم با چه کلمه ای آغاز شده اند؟

کدام جمله برایتان تازگی دارد؟

این جمله با چه کلمه ای آغاز شده است؟

حدس می زنید چه اتفاقی افتاده است؟

○ بله، کاملاً درست است برای جمله اسمیه مهمان دیگری دعوت کرده ایم.

﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾
﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ﴾
﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوْثَرَ﴾

به آیاتی آشنا از قرآن کریم توجه کنید.

إِنَّ :

از حروف مشبَّهة بالفعل است که برای رساندن مفهوم تأکید بر سر مبتدا و خبر درمی آید.

با آمدن إِنَّ

خبر

به عنوان خبر إِنَّ مرفوع باقی می ماند.

مبتدا

به عنوان اسمِ إِنَّ منصوب می شود.

و

عَالِمٌ

اللَّهُ

إِنَّ

خبر إِنَّ و مرفوع

اسمِ إِنَّ و منصوب

از حروف مشبَّهة بالفعل

عَالِمٌ

اللَّهُ

خبر

مبتدا

«إِنَّ» أَخَوَاتٍ دِیْغَرِی نِیْز دَارِد.

كَأَنَّ الْعِلْمَ نُورٌ .
لَعَلَّ الْمَطَرَ نَازِلٌ .
لَيْتَ الْامْتِحَانَ سَهْلًا .
جَاءَ الرَّبِيعُ وَلَكِنَّ الْجَوَّ
بَارِدٌ .
عَلِمْتُ أَنَّ الْعِلْمَ نَافِعٌ .

آیا با دقت در این عبارات
می‌توانید آن‌ها را پیدا کنید؟

بدانیم

أَنَّ ، لَكِنَّ ، لَيْتَ ، لَعَلَّ ، كَأَنَّ
(که، اینکه) (لیکن) (کاش) (شاید) (گویا، مثل اینکه)
از دیگر حروف مشبّهه بالفعل می‌باشند.

اسم و خبر حروف
مشبّهه بالفعل

إِنَّ الْمُؤْمِنَ صَادِقٌ .	اسم ظاهر
إِنَّكَ صَادِقٌ .	ضمیر متصل
لَعَلَّ الطَّالِبَ نَاجِحٌ .	مفرد
لَعَلَّ الطَّالِبَ يَنْجِحُ .	جمله
لَعَلَّ الطَّالِبَ مِنَ النَّاجِحِينَ .	شبه جمله

اسم حروف مشبّهه بالفعل

خبر حروف مشبّهه بالفعل

رابطه میان اسم و خبر حروف مشبّهه بالفعل دقیقاً مانند رابطه مبتدا و خبر است.

به این جملات توجه نمایید:

إِنَّ اللَّهَ عَالِمٌ : همانا خداوند عالم است.

○ چه تفاوتی در دو جمله می بینید؟

إِنَّمَا اللَّهُ عَالِمٌ : فقط خداوند عالم است.

○ در جمله دوم چه کلمه ای اضافه شد؟

○ با آمدن «ما» چه تغییری در معنای جمله ایجاد شد؟

○ با آمدن «ما» چه تغییری در اعراب کلمات ایجاد شد؟

برای منحصر کردن مفهوم خبر برای مبتدا، می توان به إِنَّ و أَنَّ «ما» افزود که به این «ما» مای كَافَهْ یعنی بازدارنده می گویند.

به این «ما» كَافَهْ و بازدارنده گفته اند چون مانع عمل «إِنَّ»... می شود و بعد از آن ممکن است:

جمله فعلیه (فعل + فاعل + ...) بیاید

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ

از حروف مای كَافَهْ	فعل	فاعل	.....
مشبهة بالفعل			

و یا

جمله اسمیه (مبتدا + خبر) بیاید

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

از حروف مای كَافَهْ	مبتدا و مرفوع	خبر و مرفوع
مشبهة بالفعل		

إِنَّمَا و أَنَّمَا را مجموعاً أدوات حصر گویند.

الوالي المتواضع

قَدِمَ رَجُلٌ مِنَ الشَّامِ وَمَعَهُ حِمْلٌ تَمْرٍ وَأَشْيَاءُ أُخْرَى .

في السُّوق

إِلَهِي! هَذَا الْحِمْلُ ثَقِيلٌ . مَنْ يُسَاعِدُنِي؟

فَوَقَعَ نَظْرُهُ عَلَى رَجُلٍ حَسِبَهُ فَقِيرًا .

هَلْ تُسَاعِدُنِي وَتَحْمِلُ لِي هَذَا الْحِمْلَ؟

فَأَجَابَهُ الرَّجُلُ : نَعَمْ، بِكُلِّ سُورٍ .

فَحَمَلَهُ وَ ذَهَبَا مَعًا ... وَ فِي الطَّرِيقِ شَاهِدًا جَمَاعَةً مِنَ النَّاسِ .

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْأَمِيرُ!

فَتَعَجَّبَ الشَّامِيُّ : إِلَهِي! مَنْ هَذَا؟

أَسْرَعَ النَّاسُ نَحْوَهُ لِيَأْخُذُوا مِنْهُ الْحِمْلَ .

فَعِنْدَمَا شَاهَدَ الشَّامِيُّ النَّاسَ قَدِ اجْتَمَعُوا حَوْلَ هَذَا الرَّجُلِ ، سَأَلَهُمْ عَنْهُ ، فَأَجَابُوهُ :

إِنَّهُ أَمِيرُ الْمَدَائِنِ ، إِنَّهُ سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ . فَحَجَلَ الرَّجُلُ وَاعْتَدَرَ مِنْهُ وَ قَصَدَ أَنْ

يَأْخُذَ الْحِمْلَ . وَلَكِنَّ سَلْمَانَ رَفُضَ وَ قَالَ لَهُ : سَأَحْمِلُهُ إِلَى مَقْصِدِكَ .

فَتَعَجَّبَ الشَّامِيُّ مِنْ تَوَاضُعِ الْأَمِيرِ .

أهل مَدِين

مَدِينُ كَانَتْ مَدِينَةً كَبِيرَةً فِي الشَّامِ وَ كَانَ أَهْلُهَا فِي أَوَّلِ أَمْرِهِمْ أَهْلَ صِلَاحٍ وَ

تَقْوَى، يَعْبُدُونَ اللَّهَ وَ لَا يُشْرِكُونَ بِهِ شَيْئاً وَ كَانُوا تُجَاراً .
وَ مَعَ مُرُورِ الْآيَامِ تَغَلَّبَ عَلَيْهِمُ الطَّمَعُ وَ اتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَ تَرَكَوا عِبَادَةَ اللَّهِ وَ
كَانُوا يَنْفُصُونَ فِي الْمِيزَانِ .

فَبَعَثَ اللَّهُ تَعَالَى سُعَيْباً لِهَدَايَتِهِمْ إِلَى الْحَقِّ وَ النَّهْيِ عَنِ الشَّرِكِ بِاللَّهِ .
فَكَانَ سُعَيْبٌ يُخَاطِبُ النَّاسَ فِي الْأَسْوَاقِ وَ يَأْمُرُهُم بِالْعَدْلِ وَ يَمْنَعُهُم عَنِ الْمُنْكَرِ .
فِي أَحَدِ الْآيَامِ قَالَ لَهُ رَجُلٌ :

يَا نَبِيَّ اللَّهِ : إِنَّ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَ أَنَا غَرِيبٌ فِي هَذِهِ الدِّيَارِ . اِسْتَرَيْتُ
مِنْهُمْ مِقْدَاراً مِنَ التَّمْرِ وَلَكِنَّهُمْ نَقَصُوا فِي الْوِزْنِ وَ عِنْدَمَا اعْتَرَضْتُ عَلَى هَذَا الْعَمَلِ
ضَرَبُونِي وَ هَدَّدُونِي .

فَخَرَجَ سُعَيْبٌ مَعَهُ إِلَى السُّوقِ وَ سَأَلَهُمْ عَنْ قِصَّةِ الرَّجُلِ فَلَمْ يُنْكِرُواهَا . وَ قَالُوا :
إِنَّ هَذِهِ طَرِيقَةُ آبَائِنَا وَ نَحْنُ نَعْمَلُ بِهَا .

فَظَلُّوا عَلَى هَذِهِ الطَّرِيقَةِ فَحَدَّرَهُمْ سُعَيْبٌ مِنْ غَضَبِ اللَّهِ وَ لَكِنَّهُمْ لَمْ يَسْتَمِعُوا
إِلَيْهِ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ وَ تَهَدَّمَتْ أَسْوَاقُهُمْ وَ بُيُوتُهُمْ فِي زَلْزَلَةٍ شَدِيدَةٍ وَ رِيحٍ
حَارِقَةٍ ... !

أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ :

- ١- مِنْ أَيِّ شَيْءٍ تَعَجَّبَ الشَّامِيُّ؟
- ٢- كَيْفَ كَانَ أَهْلُ مَدْيَنَ فِي أَوَّلِ أَمْرِهِمْ؟
- ٣- مَاذَا عَمِلَ أَهْلُ مَدْيَنَ حِينَ اعْتَرَضَ الرَّجُلُ الْغَرِيبَ عَلَى عَمَلِهِمْ؟
- ٤- كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ أَهْلِ مَدْيَنَ؟

التمرين الأول

اِنتَخِبِ الكَلِمَةَ المُنَاسِبَةَ ثُمَّ اذْكُرْ اِعْرَابَهَا:

١- اِنَّكَ ..... الدُّعَاءُ.

٢- اِنَّمَا ..... دَارُ مَمَرٍّ.

٣- لَا تَكُنْ ..... لِغَيْرِ اللّٰهِ.

٤- كَأَنَّ السَّمَاءَ ..... مَرْفُوعٌ.

٥- لَيْتَنِي ..... قَوِيٌّ كَيْ اُسَاعِدَ الضُّعْفَاءَ.

سَمِيعٌ

عَبْدًا

عَبْدٌ

الدُّنْيَا

سَقْفٌ

ي

سَمِيعٌ

سَقْفًا

التمرين الثاني

فِي كُلِّ مَجْمُوعَةٍ جُمْلَةٌ مَفِيدَةٌ اَكْتُبْهَا ثُمَّ رَتِّبِ الكَلِمَاتِ البَاقِيَةَ لِشَاهِدَةٍ حَدِيثًا نَبَوِيًّا:

٢

إِنَّكَ
طالِبَةٌ
مُؤَدِّبَةٌ
يَهْدِي
إِلَى الْبِرِّ

١

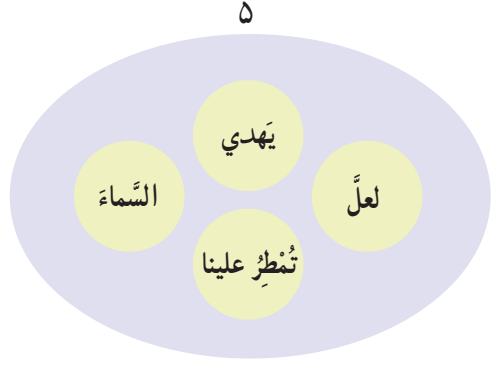
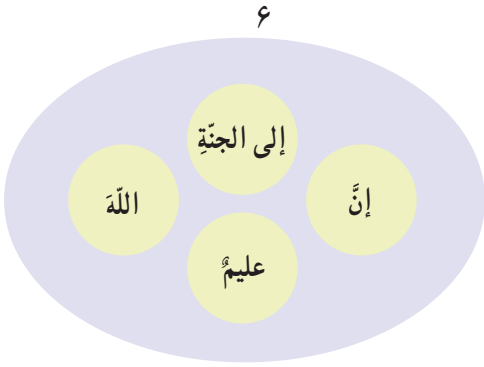
مُحِبُّوًّا
لَيْسَ
الْصَّادِقُ
الظَّالِمُ

٤

الطَّالِبِينَ
لَيْتَ
الْبِرِّ
يَجْتَهِدَانِ
فِي دَرَسِهِمَا

٣

يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ
لَعَلَّ
وَأَنَّ
الْكَافِرَ

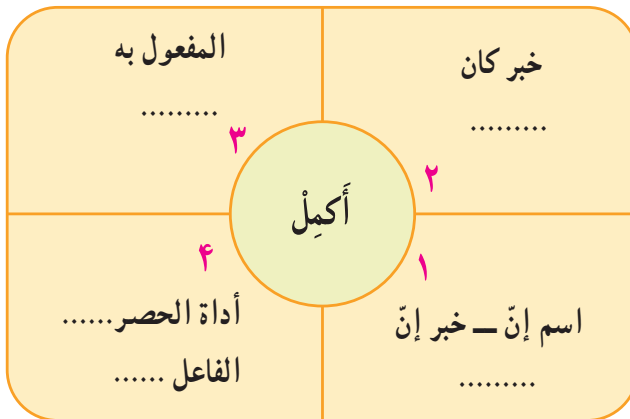

قال الرسولُ (ص): .....

التدريب الثالث

أكتب ما طلب منك في مكانه الخاص :

- ١- ﴿ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾
- ٢- ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى ﴾
- ٣- ﴿ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ﴾
- ٤- ﴿ إِنَّ الْمَسَاجِدَ بُيُوتٌ لِلَّهِ فِي الْأَرْضِ . ﴾

التَّهْرِيْبُ الرَّابِعُ

حَوَّلِ الْجُمْلَةَ التَّالِيَةَ مِنَ الْمَفْرَدِ إِلَى الْمُثْنَى فَالْجَمْعِ:

- ١- إِنَّ الْجُنْدِيَّ يُدَافِعُ عَنِ الْوَطَنِ بِرُوحِهِ.
- ٢- لَيْتَكَ تَنْصُرُ الْمَظْلُومِينَ.

التَّهْرِيْبُ الْخَامِسُ

إِجْعَلْ حَرْفًا مُشَبَّهًا بِالْفِعْلِ مَحَلَّ الْفِعْلِ الْفَاعِلِ النَّاقِصِ ثُمَّ غَيِّرْ مَا يَلْزَمُ تَغْيِيرَهُ:

- ١- مَا زَالَ الْحَسَدُ يَقْتُلُ صَاحِبَهُ.
- ٢- كُنْتُ قَدْ نَجَحْتُ فِي الْحَيَاةِ بِجِدِّكَ.

التَّهْرِيْبُ السَّادِسُ

صَحِّحِ الْأَخْطَاءَ مَعَ بَيَانِ السَّبَبِ:

- ١- إِنَّ الْمُسْلِمُونَ مُتَفَرِّقِينَ مَا دَامُوا بَعِيدُونَ عَنِ الْإِسْلَامِ.
- ٢- إِنَّ مُرْرَضَاتِ الْمُسْتَشْفَى سَاهَرَاتٍ طَوَّلَ اللَّيْلِ.
- ٣- لَيْسَ الْأَعْدَاءُ قَادِرُونَ عَلَى هَزِيمَتِنَا.

التَّهْرِيْبُ السَّابِعُ

اُكْتُبْ إِعْرَابَ الْكَلِمَاتِ الَّتِي أُشِيرَ إِلَيْهَا بِخَطِّينِ وَالتَّحْلِيلَ الصَّرْفِيَّ لِلْكَلِمَاتِ الَّتِي أُشِيرَ إِلَيْهَا بِخَطِّ

وَاحِدٍ:

﴿ إِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَ أَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴾

– «إِنَّ» معمولاً در آغاز عبارت می آید و بیانگر معنای تأکید است :
 إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ : قطعاً خداوند نیکوکاران را دوست دارد.
 – «أَنَّ» به معنای «که» یا «این که» است و معمولاً میان دو عبارت می آید و معادل حرف
 ربط زبان فارسی است :

عَلِمْتُ أَنَّهَا قَدْ نَجَحَتْ فِي الامْتِحَانِ : دانستم که او در امتحان قبول شده است.
 – خبر «لَيْتَ» و «لَعَلَّ» در صورتی که مضارع باشد معمولاً در ترجمه آن از مضارع
 التزامی استفاده می کنیم :

لَيْتَ السَّلَامَ يَسْتَقِرُّ فِي الْعَالَمِ : کاش صلح در جهان استقرار یابد.

للترجمة

اقرأ العبارات التالية ثم عَيِّنْ ترجمتها الصحيحة:

۱- إِنَّ التَّمِيمَةَ تَزْرَعُ الضَّغِينَةَ .

○ الف) شاید سخن چینی (بذر) کینه بکارد.

○ ب) همانا سخن چینی (بذر) کینه می کارد.

۲- لَيْتَ الْمَوَدَّةَ تَسْتَقِرُّ بَيْنَ النَّاسِ .

○ الف) کاش دوستی در میان مردم جای گیرد.

○ ب) کاش دوستی در میان مردم جای گرفته بود.

۳- ﴿لَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (البقرة / ۱۰۶)

○ الف) آیا نمی دانی همانا خداوند بر انجام هر چیزی توانا است.

○ ب) آیا ندانستی که خداوند بر انجام هر چیزی توانا است.

۴- ﴿يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ (إبراهيم / ۲۵)

○ الف) خداوند برای مردم مثل ها می آورد کاش آن ها به یاد می آوردند و پند می گرفتند.

○ ب) خداوند برای مردم مثل ها می زند شاید آن ها به یاد آورند و پند گیرند.

اِقْرَأِ الْعِبَارَاتِ ثُمَّ تَرْجِمْنَهَا إِلَى الْفَارْسِيَّةِ بِعِبَارَاتٍ مَأْلُوفَةٍ:

* عِبَادَ اللَّهِ إِنَّ أَنْصَحَ النَّاسِ لِنَفْسِهِ أَطْوَعُهُمْ لِرَبِّهِ وَإِنَّ أَعْشَّهُمْ لِنَفْسِهِ
أَعْصَاهُمْ لِرَبِّهِ.

* اتَّقُوا مَعَاصِيَ اللَّهِ فِي الْخَلَوَاتِ فَإِنَّ الشَّاهِدَ هُوَ الْحَاكِمُ.

* لَا تَسْتَحْيِ مِنْ إِعْطَاءِ الْقَلِيلِ فَإِنَّ الْجِرْمَانَ أَقْلُ مِنْهُ.

لا تَسْتَحْيِ: شرم مكن

الْجِرْمَانُ: محروميت

أَطْوَعُ: مطيع ترين

أَعْشَّهُمْ لِنَفْسِهِ: خود فريب ترين آن ها

الْخَلَوَاتُ: ج خلوة، خلوت

الف) ترجمه آیات زیر را با انتخاب کلمه مناسب کامل کنید:

۱- ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (البقرة / ۱۸۹)

ای کاش شما

شاید شما

و تقوای خدا را پیشه کنید ..... رستگار شوید.

۲- ﴿وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا﴾ (النبأ / ۴۰)

به درستی که

ای کاش

و کافر (در آن روز) می گوید ..... خاک بودم.

۳- ﴿إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا﴾ (النساء / ۱۰۱)

گویا

بی شک

..... کفار نسبت به شما دشمنان آشکاری هستند.

ب) خبر حروف مشبیه بالفعل و نوع آن را مشخص کنید:

نوع خبر

خبر

۱- ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾ (التخل / ۹۰)

قطعاً خداوند به عدل و احسان فرمان می دهد.

نوع خبر

خبر

۲- ﴿لَكَتِي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (الأعراف / ۶۱)

ولیکن من فرستاده ای از جانب پروردگار جهانیانم.

نوع خبر

خبر

۳- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ (العصر / ۲)

به راستی که انسان در زیانکاری است.